

Lundi Eesti Täienduskool 50 aastat

Juba 1944. a. alguses põgenes Rootsi umbes 1500 eestlast. Aasta lõpuks oli meid umbes 25.000. Neist oli ligi 2000 algkooliõpilast, 400 algkooliõpetajat, 800 keskkooli- ja gümnaasiumiõpilast ning 150 kutsekooli-, keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajat.

Tekkisid laagrikoolid õpetajate ja lastevanemate initsiatiivil, Vikingshilli laagris Stokholmi lähedal juba 1944. a. veebruaris.

1944. a. lõpus, 1945. a. kevadsemestril ja suvel töötasid umbes 40 laagrikooli. Õpilasi oli 1000 ümber. Koolide asutamist soodustas Välismaalaste Komisjon selleks, et võimalikult kiiresti õpetada rootsi keelt, et õpilased peale laagrite likvideerimist võiksid siirduda rootsikeelsetesse koolidesse. Isegi kehtestati rootsi algkoolide õppekavad mõningate muudatustega.

Suurte pingutuste järele Eesti Komitee Koolitoimkonna poolt nõustus Välismaalaste komisjon 10. märtsil 1945 avama Stokholmi Eesti Algkooli. Stokholmis ei olnud laagrit, kuid rohkesti eestlasi. Samuti hakati laagritest inimesi tööle saatma juba 1944. a. lõpupoole. Kohe asutati ka eesti algkoolid Norrköpingis, Storvretas, Ulricehamnis ja Alingsås, kuid kõikide tegevus lõpetati juba 15. augustil 1945.

Seejärele asutati eesti algkoolid oma riisikol Stokholmis, Alingsås, Ulricehamnis, Helsingborgis ja Göteborgis. Tegevus toimus Eesti Komitee summadest, mis korjanduste kaudu oli pagulaste eneste panus.

Nimetatud 5 kooli töötasid 1945/46. õppeaastal ilma loata. Nendele lisaks olid tulnud samuti omal algatusel täienduskoolid Upsalas, Norrköpingis, Malmös (1946-1956), Borås ja Lundis. Kuna eestlased olid liikuv rahvas, vahetati elu- ja töökohti, siis muutus ka vajadus koolide järele.

Alles 1946. a. sügisel teatas Rootsi haridusminister Eesti Komitee järjekorrale delegatsioonile, et ta ei tee takistusi eesti erakoolide ja täiendusõpetuse korraldamiseks eestlaskonna oma ülalpidamisel. Siis asus Eesti Komitee Koolitoimkond laia eesti täienduskoolide võrgu organiseerimisele. Nii töötasid 1948. a. alguses algkoolid Stokholmis, Helsingborgis (kuni 1950/51), Borås ja pääle nende 40 täienduskooli.

Täienduskool

on uus, paguluses tekkinud koolivorm. See on eesti kool, milles teostub eesti noorte rahvuslik kasvatus, eesti keele ja Eestit käsitlevate õppeainete õpetamine võrdlemisi piiratud ulatuses nende õpilastele, kes käivad võõrkeelses koolis.

1965. a. ülevaate järgi on täienduskoolle tegutsenud Rootsis 60-nes kohas.

Nii on Lundi Eesti Täienduskool täna tähistamas 50. aastapäeva ühena vähestest veel praegu tegutsevatest.

21. septembril 1945 toimus Lundi eestlaste esimesena ellukutsutud organisatsiooni Eesti Noorte Meeste Kristliku Ühingu algatusel lastevanemate koosolek koolieas laste eestikeelse õpetuse korraldamiseks. Kutselisi eesti õpetajaid leidis Lundis küllaldaselt. Koosolijate enamuse soovil otsustati taotleda Lundi linna koolivalitsuselt algkooli loomist eesti lastele.

Kolmeliikmeline toimkond, kuhu kuulusid Leida Kalling-Kant, Linda Kauri ja Alfred Kurlents, käis kohaliku rahvakoolide inspektori Bergströmi juures järele kuulamas võimalust eestikeelse algkooli asutamiseks rootsi algkoolide võrgus. Inspektor Bergström ei pooldanud põhimõtteliselt eesti algkooli loomist, samuti suhtus ta eitavalt toimkonna teise ettepanekusse rakendada rootsi algkooli rootsi algkoolides kutselisi eesti õpetajaid eesti keele õpetamiseks.

Kuna ametivõimudelt ei olnud oodata mingit vastutulekut, siis tuli eestikeelne õpetus korraldada omaalgatuse korras. Nädal hiljem algaski õppetegevus kahe vanuserühmaga: nooremad (7-9 aastat) Leida Kalling-Kanti ja vanemad (10-12 aastat) Alfred Kurlentsi juhtimisel. Õpilasi oli 34, õppetöö toimus 2 tundi nädalas Rootsi Noorte Naiste Kristliku Ühingu (KFUK) ruumides.

Kooli käigus hoidmiseks ja majandamiseks valis lastevanemate koosolek 1946. a. sügisel koolitoimkonna, kuhu kuulusid prof. Julius Mägiste, Alma Miller ja Helmut Pürkop, kes külastasid veel kord koolideinspektorit, et täienduskooli õppetöös õhtupoolikuti kooliruumi saada. Ka sellele soovile keelduti vastu tulemast.

Ruumide küsimus lahenes paljudeks aastateks rootsi KFUM-i, KFUK, Lundi Elementaarkooli Spykeni juhataja ja toompraosti kaasabil. Alles sügisel 1974 võimaldati Lundi linna koolivalitsuse poolt tasuta kooliruumid Järnåkra koolimajas.

Lundi rootsi gümnaasiumides õppivaile eesti noortele ja endistele kodumaa gümnaasiumide õpilastele moodustati eriklass, mis töötas õppeaastatel 1946/47 ja 1947/48 14 õpilasega.

Kevadel 1949 lõpetasid täienduskooli kuueaastase õppekava 10 õpilast. Kuna sooviti jätkata eesti keele, kirjanduse ja ajaloo õppimist, siis valiti selleks vormiks tööõpperingides, mis töötasid kuni 1963. a. kevadeni. Neid juhendasid Leida Kalling-Kant (kirjandus ja ajalugu), Gottlieb Ney (ajalugu), Bernard Kangro (kirjandus), Emilie Kiive (keel ja kirjandus) ning Mari Pääsuke ("Tunne Eestit").

Alates 1975/76. õ.-a. pikendati täienduskooli senini 6-aastaseid õpinguid paari aasta võrra ning alates 1985/86 õppeaastast on kool 9-aastane.

Päälle eelpool nimetatute töötasid perioodil 1945-1966 täienduskooli õpetajaina veel Magda Angelus, Karin Hannov-Adila, Maret Kant, Linda Kauri, Tiina Leetna, Eha Ots Pöhl, Elmar Petersoo, Jenny Petersoo, Leida Raudvee, Herbert Salu, Leida Salu, Harald Viirsalu ning lühemat aega mitmeid teisi asetäitjaina.

Mänguring

1969. a. sügisel pärast õpilaste puudusest tingitud paariaastast vaheaega, tekkis Lundis vajadus eestikeelseks tegevuseks eelkooliealisile. Loodigi Lundi Eesti Täienduskooli Mänguring, mis alustas tööd 22. oktoobril 1969 kaheksa lapsega Eesti Kirjanike Kooperatiivi ruumes. Kasvatajateks olid Pille-Mai Laas, Inna Mathiesen ja Eha Pöhl. Varsti siirduti Sankt Petri kogudusemajja Petersgårdeni ja õppeaastatel 1971/72 kuni 1980/81 töötas mänguring Sankt Hansi kogudusemajas, kus olid eriti sobivad ja avarad ruumid lastetegevuseks.

Mänguringist osavõtjate arv tõusis pidevalt kuni 1977. aastani, mil lapsi oli 21. Hiljem vähenes mänguringialiste arv ja 1986/87 õppeaastail kuni 1989/90 oli tegevuses vaheaeg. 1990. a. sügisel elustus mänguring uuesti, kuid on hiljem töötanud sporaadiliselt. Sel sügisel on meil kaks mänguringlast.

Mänguringi kasvatajaiks on olnud päälle varem nimetatute Aili Aaman, Liivia Aring, Maire-Ly Blomquist, Anu Klaar, Evi Martinson, Enn Meri, Anne Nugin, Elo Randsalu, Ene Rosenberg, Mare Sergo ja Görel Sundström.

Täienduskool Malmös ja Lundis

Samaaegselt mänguringi loomisega Lundis 1969 leidis naaberlinnas Malmös kooliealisi lapsi, kellele sooviti õpetust eesti keeles. 21. jaanuaril 1970 alustaski täienduskool tööd Malmös viie lapsega kahes rühmas. Õpetajaiks olid Mari Pääsuke ja Eha Pöhl. Õppetöö toimus Malmö KFUM-i ruumides, jätkus järgmisel õppeaastal Österporti koolis ning seejärele (õ.-a. 1972/73-1973/74) Stenkula koolis. Õpilasi oli keskmiselt 12, neist mõned Lundist. Kuna õpetajad elasid kõik Lundis,

Õppetöö

siis võeti vanemad Lundi õpilased Malmösse kaasa. Õpetajaina töötasid päle eelpoolnimetatute veel Eeva-Merike Kangro, Mart Nõmm ja Marvi Schiedat.

Malmös oli koolitoimkonna esimeheks Rein Asu ja mõned aastad nimetati kooli Lundi-Malmö Täienduskooliks.

Õppeaastail 1970/71 ja 1971/72 töötas ka Lundis 1. ja 2. klass ning 1974. a. sügisest päle jätkus õppetöö ainult Lundis, kuhu vanemad töid ka Malmö õpilased. Lundi õpilased olid siis ülekaalus. 1974. a. sügisel võimaldas teatavasti Lundi linna koolivalitsus tasuta klassiruumid Järnåkra koolimajas, kus töö algas 15 õpilasega üks kord nädalas kaks tundi õhtuti neljas klassis.

1981. a. sügisest alates toimub täienduskooli ja mänguringi õppetöö ja tegevus samaaegselt laupäeviti Lõuna-Rootsi Eesti Majas Lundis.

1977. a. sügisel alustas tegevust täienduskooli 1. klass laupäeviti Sankt Hansi koguduse ruumides Pille-Mai Laasi juhendusel. Mänguringi kasvatajaks olid enamuses lastevanemad ja kuna kõigil 1. klassi õpilasil oli mängiringlaste hulgas väiksemaid õdesid-vendi, siis oli loomulik, et ka järgmiste klasside töö toimus samaaegselt mänguringi tegevusega. Samuti tulid ka järgmiste klasside õpetajad lastevanemate hulgas. Eriti elav oli kooli tegevus 1970-ndate aastate lõpus ja 1980-ndail aastail, kui õpilaste arv ulatus üle 30. Viimaseil aastail on õpilasi olnud keskmiselt 10.

Õpetajad

Kooli tegevusaastail 1970 kuni 1975 on õpetajaina töötanud Aili Aaman, Mari Aaman, Liivia Aring, Eva-Merike Kangro, Pille-Mai Laas, Evi Martinson, Inna Mathiesen, Enn Meri, Mart Nõmm, Mari Pääsuke, Reet Pääsuke-Hansson, Eha Pöhl, Elo Randsalu, Peeter Randsalu, Ene Rosenberg ja Marvi Schiedat.

Juhatajad

Lundi Eesti Täienduskooli juhatajaks 50 aasta jooksul on olnud mag. Alfred Kurlents (1945-1949), Emilie Kiive (1949-1951), August Tamaru (1954/55), Mari Pääsuke (1951/52-1953/54; 1955/56-1969/70), Eha Pöhl (1970/71-1992/93) ja Pille-Mai Laas 1993/94 kuni tänaseni.

Lõpetajad

Kooli lõputunnistuse on aastate jooksul saanud 73 õpilast. Paljudel noortel jäid eriti algaastatel õpingu Lundis pooleli elukoha vahetuse tõttu kas Rootsis või siirdumise tõttu Ameerikasse, Kanadasse või mujale.

Täienduskooli algaastail, kui õpilased valdasid eesti keelt hästi, olid õppeaineiks eesti keel ja kirjandus, ajalugu, maateadus ning laulmine. Ka oli võimalik töötada kindlate õppekavade järgi. Korraldati kirjandite ja kõnevõistlusi.

Õpperaamatute puudus oli alguses suur, kuid vilunud õpetajail olid kaasas suured teadmised ja kogemused juba kodumaalt. Meie kooli- ja keelemehed eesotsas Herman Rajamaa ja Henno Jänesega hakkasid kiiresti välja andma aabitsaid, lugemikke, keeleõpikuid ja harjutustikke. Koostati Eesti ajalugu ja maateadust käsitlevaid raamatuid.

Hiljem lühema õppeaja ja emakeele oskuse piiratud tõttu asetati pearõhk eesti keele õppimisele sõnas ja kirjas. Valitud lugemispaladega või raamatute lugemisega ühenduses räägitakse Eestist, selle ajaloost ja maateadusest, tutvutakse Eesti kaardiga, arendatakse sõnavara ja arutatakse keelelisi küsimusi.

Päevakohaste sündmustega nii Eesti kui eestlaste eluga väljaspool ollakse kursis ajaleheartiklite lugemise kaudu. Koolipäev lõppes tavaliselt laulutunniga, millest võtsid osa kõik õpilased. Viimaseil aastail, õpilaste arvu vähenedes toimuvad laulutunnid harvemini. Kavas on päämiselt eesti heliloojate laule ja meie rahvalaule.

Väheste õppetundide tõttu tuli täienduskooli õpetajail juba algusest päle suur osa materjalist koostada ise käepärast olevate õppe- ja käsiraamatute abil. Paljundamine toimus kirjutusmasinal kopeerimispaaberiga! Tehnika arenedes muutus töö kergemaks, tulid stentsiilid ja xeroxkoopiate ajastul on võimalik õpilasele materjal kiiresti kätte anda.

Kasutatud on ka rootsi koolide ja eelkoolide materjale, neid kohandades ja tõlkides. Eestikeelsete lasteraamatute vähesuse tõttu loeti, nagu kodudeski mänguringlastele ja noorematele õpilastele rootsikeelseid raamatuid eesti keeles. Vähehaaval ilmus rida laste- ja noorsookirjandust Helga Nõult ja teistelt. Ka kodumaalt saadeti, kui see juba võimalik oli, sugulaste poolt lasteraamatuid. Noorematele lastele tuli lisa Kanadast Valdek

Lenki "Õpeta mind lugema" 1-2 (1968, 1974) ja "Eesti keele harjutustik" 1-2 (1974, 1989) näol. Eesti keelt mitte või vähe oskajale abiks on Edith Kotka-Nyman ja Mare Aadli "Samm-sammult" (1985) ja "Samm-sammult edasi" (1990).

Peod ja esinemised

Traditsioonilised kooli jõulu- ja kevadpeod, kuhu kõik kaasmaalased ja sõbrad on tere tulnud on andnud häid võimalusi nii õppetööks kui esinemiseks. Vanemate klasside õpilased on tihti tõlkinud või koostanud oma ettekanded ise ja aastate jooksul on õpilased saavutanud nauditava näitlemisoskuse ja vaba esinemise. Pantomimidenäidendena on esitatud eesti kõnekäände, vanasõnu ja laule, kusjuures päälvatajad toimivad mõistatajatena.

Õpilased on alati aktiivselt võtnud osa ka teistest eestlaste üritustest, näiteks on laulukoor esinenud jõulujumalateenistusel ja Eesti Vabariigi aastapäeva aktusil.

Stokholmi ESTO 80-l esinesid õpilased laulukooris ja võimlejaina, samuti esines laulukoor 1983. aasta Estivalil Göteborgis. Lundis-Malmös toimunud Estivalil 1986 esinesid õpilased ühenduses Lundi kultuuriloo muuseumis "Kulturen" korraldataud hõbedanäitusega rootsi noortele Eestit tutvustava eeskavaga. Anti väike ülevaade Eestist, näidati valguspilte Tallinnast, jutustati "Miks Tallinn valmis ei saa" ja koor laulis eesti rahvalaule.

Rootsi raadio eestikeelses saates "Silmapiiir" esinesid õpilased 1981. a. märil korral laulu ja sõnaliste ettekannetega, samuti tutvustati kooli ja mänguringi ning nende tegevust.

1984/85 Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse Eesti Kapitali korraldatud kirjavahetuse võistlusest võtsid õpilased osa rohkearvuliselt ja saadi kaks 1. auhinda, kolm teist ja neli 3. auhinda.

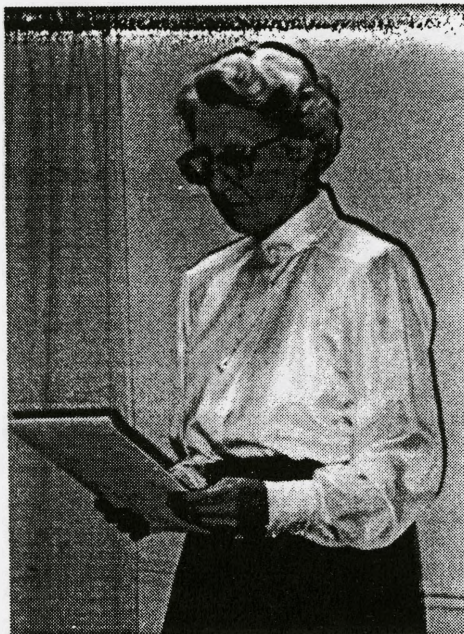
Majanduslik olukord

Lastevanemate koosoleku poolt valitakse Lundi Eesti Täienduskooli Koolitoimkond viie- või kolmeliikmeline, mille ülesandeks on kooli elu korraldamine, majutamine, majandamine ja kaasaaitamine kooli pidude puhul. Eriti algaastail oli kooli majandamine kõige suurem probleem. Ruumid õppetööks saadi küll tasuta, kuid nende koristamise eest tuli maksta. Õpetajate tasu oli minimaalne. Oli vaja muretseda õppevahendeid. Eesti Komitee Toetuskapitalist saadud summa oli väga väike. Õppemaksudest ei piisanud väljaminekute katteks.

Hakati korraldama maksulisi üritusi nagu kirjandus-muusikalisi õhtuid, kireva eeskavaga pidusid, teatrietendusi jne., kus päämiselt esinesid noored või täiskasvanud väljaspoolt kooli.

1957/58. kuni 1965/66. õppeaastani sai täienduskool Eesti Komitee kaudu õppe- ja huviringide alusel riiklikku toetust. Alates 1969/70-ndast õppeaastast kuni 1992/93

(Algas "Teatajas" nr. 2 ja 3.)

Kauaaegne teenekas koolijuhataja Eha Põhl annab ülevaate kooli 50-aasta tegevusest.

(Foto: Madis Laas)

maksti õpetajate palgad riigi poolt samuti Eesti Komitee kaudu. Muude kulude katteks tuli sissetulekuid hankida teisiti.

Kahjuks lõppes riiklik toetus 1992/93. õppeaastaga ja kool on jälle algusaastate täbaras olukorras. Pikemat aega on kooli õppemaks olnud 100:- krooni perekonnalt ja sissetulekuid on katsutud hankida mitmel viisil. Kool on toetust saanud tegevuseks ja õpilastele stipendiumideks Eesti Kapitali kaudu ning 1992. aastal anti mänguringile ja koolile ergutusstipendium Eesti Kultuuri Koondise poolt. Viimastel aastatel on ka saadud mitmetest rootsi fondidest tõhusat toetust

Huvireise

Tänu sellele on koolil võimalik olnud korraldada õppereis Stokholmi, kus kevadel 1989 külastati Eesti Kooli, Eesti Majas "Eesti Päevalehte" ja "Teataja" toimetusi, Eesti Komiteed, Eesti Kultuuri Koondist, Rootsi Eestlaste Esindust ja Eesti lasteaeda.

1991. a. kevadel toimus koolireis Põhja-Saksamaale (end. Ida-Saksamaa). Reisi eesmärgiks oli tutvumine säälse olukorraga ja [pääle müüri langemist] külastatud linnade (Greifswald, Rostock, Stralsund) ajaloolised-kultuurilised kokkulepped Eesti ja Rootsiga 16.-17. sajandil.

Järgmine õnnestunud reis toimus 1995. aasta kevadel. Vanema klassi õpilased käisid koolijuhataja Pille-Mai Laasi ja õpetaja Mari Aamaniga Inglismaal. Külastati Londonit ja muuhulgas ka Leicesteri Eesti Maja, tutvudes sääl teiste väliseestlastega väljaspool Rootsit.

Koolitoimkond

Lundi Eesti Täienduskooli Koolitoimkonna esimeesteks on aastate jooksul olnud: prof. Julius Mägiste (1946-1948; prof. Hans Kauri 1948-1950; Herman Saarman 1950-1952; dr. Lembit Norviit 1952-1953; õigusteadlane Harald Viirsalu 1953-1978 - seega tervelt 25 aastat!; prof. Tiit Kauri 1978-1983. Alates 1983. aastast on esimeheks prof. Indrek Martinson.

Eesti kool esikohal

Kooli üheks eesmärgiks on anda õpilastele teadmisi ja julgust väljenduda eesti keeles. Oluline oli aastail 1979-1991 võimaldatud kodukeele õpetus rootsi koolides, millest peaaegu kõik õpilased osa võtsid ja kus õpetajaiks olid täienduskooli õpetajad Liivia Aring ja Pille-Mai Laas. Eriti tuleb aga rõhutada kodu tähtsust eesti keele õppimisel. Täienduskooli ja kodukeele õpetuse väheste tundidega ei ole ilma kodu abita võimalik saavutada häid tagajärgi.

Õpilastel pole alati kerge olnud valikut teha koolitöö ja laupäeviti tihti samaaegselt toimuvate spordiürituste vahel, kuna paljud on aktiivsed sportlased mitmel alal. Kuid ka nendes küsimustes on lahendusi leitud.

Rõõmuga võib konstateerida, et üliõpilasikka jõudnuist on paljud oma eesti keelt täiendanud või täiendamas Lundi ülikooli Soome-ugri instituudis. Samuti on noortel kontakt eakaaslastega Eestis, mitmed on viibinud ja töötanud sääl pikemat aega.

Täienduskoolil on suur ülesanne ja võimalus koondada eesti soost lapsi ühiseks tööks ja tegevuseks eesmärgiga süvendada kuuluvustunnet esivanemate rahvusse ja kultuuri.

Usk ja lootus Eesti iseseisvusesse oli tegur, mis pani põgenikud kõigi raskuste kiuste korraldama emakeele õpetust oma lastele ja mida tolleaegsed õpilased ning nende lapsed on kannud ja viinud edasi 50-aasta jooksul.

Eha Põhl